

*Тімкова Т. М.,**кандидат філологічних наук,**завідувач кафедри тюркської філології**Київського національного лінгвістичного університету*

ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ НАЙМЕНУВАНЬ АТМОСФЕРНИХ ЯВИЩ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

Анотація. Зв'язок слова із дійсністю, мисленням і мовою зумовлює можливість класифікації лексики на різних підставах. Класифікація лексики на основі семантичних критеріїв вважається корисною як для практики викладання мови, так і для лексикологічних досліджень. Найменування атмосферних явищ належать до базового словникового фонду кожної мовної спільноти. Особливе місце найменування атмосферних явищ у сприйнятті світу людиною зумовило значний інтерес до них як до об'єкта дослідження, оскільки атмосферні явища тісно пов'язані з матеріальною та духовною культурою людей і постають невіддільною частиною їхньої життєдіяльності. Дослідження присвячено питанню системного підходу щодо дослідження семантичних відношень у системі найменувань атмосферних явищ турецької мови. Запропоновано розподіл турецьких найменувань атмосферних явищ за тематичними групами та підгрупами із застосуванням традиційного методу опису лексико-тематичних груп. В основі формування кожної з груп лежить логічна подібність. Номінація груп відбувається методом суцільної вибірки словникових дефініцій, а також є результатом узагальнення та опису словникових одиниць, упорядкованих залежно від їхньої ієрархічної залежності, тобто з відображенням послідовного введення слів нижчого рівня у вищий, що передбачає виділення декількох ступенів ієрархії в їхньому смислому зв'язку. Для дослідження системних відношень у системі найменувань атмосферних явищ ми використали традиційний метод опису лексико-тематичних груп. Кожна група термінів пов'язана спільними значеннями прикметами, за якими ці слова співвідносяться як складники тематичної цілісності. Для визначення назв тематичних груп нами було виділено ті особливості атмосферних явищ, на базі яких, на нашу думку, найменування атмосферних явищ об'єднуються у групу. Виявлено ступені лексикалізації зазначених явищ та ті їхні особливості, на базі яких вони об'єднуються у групи.

Ключові слова: лексика, лексична одиниця, тематична група, класифікація, атмосферне явище.

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток комп'ютерних технологій усе більше занурює людину у віртуальний світ, відводячи її від реальності та нівелюючи національну самобутність. Утім, саме останнім часом природа – середовище існування людини – усе частіше нагадує про себе, завдаючи людям безліч неприємностей.

У засобах масової інформації регулярно з'являються повідомлення про буревії, паводки, тайфуни та цунамі. Більше уваги приділяється прогнозам погоди, які завдяки супутниковому зв'язку та цифровій апаратурі стали більш точними. Прогнози погоди користуються такою популярністю, що не лише присутні на кожному популярному сайті в мережі Інтернет, але

й займають самостійні сторінки в мережі, надаючи таблиці температур, графіки руху циклонів, рози вітрів та інші деталі всім тим, хто бажає дізнатись причини, процес розвитку та наслідки дії будь-якого атмосферного явища. Отже, інтерес до погоди має не теоретичний, а швидше практичний характер, адже це питання хвилює всіх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки зростає інтерес лінгвістів до комплексу проблем, пов'язаних із вивченням тих властивостей мови, які виходять за межі її зовнішньої структурно-знакової сторони. Такі властивості трапляються насамперед в лексико-семантичній сфері мови, особливо в тій частині лексики, яка пов'язана з національно-культурною специфікою певного народу.

Слід зазначити, що наш інтерес лежить не в сфері атмосферних явищ, а в сфері їх сприйняття та переживання людиною і, звичайно, у сфері мовного вираження цих переживань. Тому важливим є розгляд того, як людина розуміє та оцінює атмосферні явища. Відомим є той факт, що мовна свідомість народу, який мешкає на певній території в умовах специфічної культури й історії, по-різному відображає навколишній світ, формує лексичну систему, в якій зафіксовано як загальнолюдські, так і етноспецифічні елементи мовної картини світу (В. Гумбольдт, Е. Сепір, Б. Ворф). Дослідженню етнокультурної лексики, особливостей її класифікації, функціонування та перекладу присвячено численні роботи мовознавців (Є. Верещагін, І. Голубовська, Р. Зорівчак, В. Костомаров, М. Кочерган, О. Снитко, О. Тупиця, Н. Хіль та інші вчені).

Раніше нами вже було розроблено семантичну класифікацію лексики на позначення атмосферних явищ у тюркських мовах (Тімкова, 2011).

Семантичні відношення лексичних одиниць у мові і мовленні у своїх працях досліджували багато науковців, вони по-різному називали виділені угруповання слів: семантичні класи, семантичні групи, лексико-тематичні групи, семантичні поля, функціонально-семантичні поля, лексико-граматичні поля, лексико-тематичні поля, лексико-тематичні сітки, лексико-тематичні лінії тощо (Арнольд; Нікітін; Левицький).

Метою статті є розроблення тематичної класифікації найменувань атмосферних явищ турецької мови, виділення тих особливостей атмосферних явищ, на базі яких, на нашу думку, найменування атмосферних явищ об'єднуються у групу, та виявлення ступенів лексикалізації зазначених явищ та тих їхніх особливостей, на базі яких вони об'єднуються у групи.

Виклад основного матеріалу. Зв'язок слова з дійсністю, мисленням і мовою зумовлює можливість класифікації лексики

на різних підставах. Класифікація лексики на основі семантичних критеріїв вважається корисною як для практики викладання мови, так і для лексикологічних досліджень; вона дає змогу виділити з мовлення мікросистеми, зокрема тематичні групи. Вивчення семантики лексичних одиниць, що входять до складу різноманітних тематичних і лексико-семантичних груп, є одним із пріоритетних напрямів лінгвістичних досліджень сьогодення. Найменування атмосферних явищ належать до базового словникового фонду кожної мовної спільноти. Особливе місце найменування атмосферних явищ у сприйнятті світу людиною зумовило значний інтерес до них як до об'єкта дослідження, оскільки атмосферні явища тісно пов'язані з матеріальною та духовною культурою людей і постають невіддільною частиною їхньої життєдіяльності.

Мова, як система, є сукупністю лексичних одиниць, відповідних правил їхнього поєднання і застосування. Вивчення системності лексики на рівні мови методом суцільної вибірки зі словників – доступна, однак досить кропітка та важка робота, це фактично вилучення та опис словникових одиниць, упорядкованих залежно від їхньої ієрархічної залежності, тобто з відображенням послідовного введення слів нижчого рівня у вищий, що передбачає виділення декількох ступенів ієрархії в їхньому смислового зв'язку.

У мові є різні принципи класифікації слів за загальною семантикою, оскільки всі ділянки лексики рівною мірою системно організовані. Різні групи слів по-різному пов'язані і взаємодіють одна з одною. Незважаючи на те, що в сучасній лексикології є велика кількість праць, присвячених дослідженню принципів класифікації лексики, вона не є до кінця вирішеною. У дослідженнях із лексики спостерігаються відмінності в термінології, що застосовується для різних ділянок її системи. Нерідко один і той самий термін використовується для назви угруповань слів, які об'єднуються на різних підставах. Особливо це стосується термінів «лексико-семантичні» та «лексико-тематичні групи» слів, які часто вживаються як синоніми.

Як зазначає З. Данилова, вивчення системності лексики та виділення її угруповань відбувається не тільки на рівні мови (лексикології, лексикографії), але й на рівні мовлення (стилістики, лінгвостилістики, психолінгвістики, прагматики), що зумовлено онтологічними властивостями мови. На рівні тексту будь-якого розміру лексика виконує свою головну функцію – комунікативну. Семантичні зв'язки між системними лексичними угрупованнями в обох випадках зумовлені співвідношеннями між компонентами значень лексичних одиниць. Це може бути семантичний зв'язок, в якому одиниці мають спільні семантичні ознаки, а окрема лексична одиниця вміщує одну або декілька конкретних диференційних ознак. Це може бути синонімічний, антонімічний та інші зв'язки. Визначаючи семантичні зв'язки, використовують також і особливості контексту – контекстуальний аналіз (Данилова, 2012).

Отже, можна зробити висновок, що будь-яке лексичне угруповання слів – це реальний спосіб існування лінгвістичних елементів і водночас це метод, який використовують лінгвісти для класифікації лексики (Данилова, 2012).

Тематична класифікація лексики є одним зі способів систематизації словникового складу мови, слів, що пов'язані між собою певними лінгвістичними та екстралінгвістичними ознаками. Лексична група характеризується структурною впо-

рядкованістю і семантичною спільністю складників одиниць. Систематизація слів за внутрішньомовним принципом становить лексико-семантичну групу, що складається із групи слів, які належать до однієї частини мови та синонімічно пов'язані з домінантою і мають міцний семантичний зв'язок, пов'язані відношеннями синонімії, антонімії, уточнень і диференціації.

Тісний семантичний зв'язок між словами однієї тематичної групи є прикладом вираження системності в лексиці. У межах однієї групи за синонімічними й антонімічними зв'язками можна виділяти підгрупи, які найтісніше поєднані у своїх семантичних відношеннях. Отже, системний підхід до дослідження мовних явищ є важливим принципом на всіх рівнях.

У дослідженні увагу сконцентровано на виділенні одного тематичного поля – *атмосферних явищ*, відборі лексичного матеріалу, виявленні його семантичної структури та узусу на матеріалі турецької мови. Метою нашого дослідження є виявлення на основі логіко-поняттєвого аналізу основних тематичних груп назв атмосферних явищ турецької мови, що, відкриваючи системність і закономірність семантичного варіювання лексем цієї тематичної групи, дасть змогу об'єктивувати семантичне підгрунтя етимологічного аналізу.

Системна організація лексики на поняттєвому рівні характеризується наявністю тематичних угруповань. У словнику О. Ахманової термін «тематична група» використовується у двох значеннях: 1) те саме, що й серія лексична (ряд слів, об'єднаних спільністю родового значення, тобто таких слів, які позначають різновиди одного й того самого роду предметів); 2) ряд слів, які більш або менш близько збігаються за своїм основним (стрижневим) семантичним змістом, тобто за належністю до одного й того самого семантичного поля (Ахманова, 1966).

Тематичні об'єднання (групи) лексики характеризуються, по-перше, позамовною обумовленістю зв'язків між їхніми елементами (ідеальними і матеріальними денотатами, вираженими мовними знаками) і, по-друге, перерахуванням як формою упорядкування денотатів – складників тематичного угруповання (Левицький, 2006).

Матеріалом для дослідження слугувала 161 лексична одиниця із словників турецької мови.

Для дослідження системних співвідношень у системі НАЯ ми використовуємо традиційний метод опису лексико-тематичних груп, покомпонентно аналізуючи окремі лексико-семантичні мікрогрупи.

У нашому дослідженні було здійснено спробу тематичної класифікації НАЯ з огляду на сферу походження явища. Аналіз фактичного матеріалу дав підстави виділити 6 основних тематичних груп із підгрупами, які, у свою чергу, було розподілено на лексико-семантичні підгрупи, опис яких подаємо далі.

1. Гідрометеори – тематична група, що вирізняється складною структурою, до її складу увійшли 4 підгрупи, 11 лексико-семантичних груп, всього 59 слів і виразів.

1.1. Сукупність крапель води або частинок льоду, що летять у повітрі:

– **хмари:** *ariz* (метеор.) – «шарувата хмара»; *bulut* – «хмара», – вживається з різними словами-означеннями, напр. *boran bulut* – «дощова хмара, грозова хмара»; *bir top beyaz bulut* – «клуби білих хмар»; *bulut tabakası* – «хмарний шар»; *kümürlüs bulutları* – «купчасті хмари»; *kababulut* – «висококупчаста хмара»; *sağanak bulutu* – «грозова хмара»; *yağmur*

bulutu – «дошова хмара»; *ebir* – «хмара»; *nimbus* – «дошова хмара»; *sehab* (поет.) – «хмара» – усього 12 слів і виразів;

– **тумани:** *bus* – (діал.) «туман»; *burs* – (діал.) «туман»; *duman* – «туман, марево»; *pus* – «легкий туман, серпанок»; *pusarik* – 1) «міраж, марево»; *sis* – «серпанок»; *tabii sis* – «туман»; *besim* – (діал.) «легкий туман, іній» – усього 8 слів і виразів.

1.2. Опади, що випадають з атмосфери:

– **дош:** *baran* – «дош»; *güzlek* – «осінній дош»; *sağan* – (діал.) «сильний дош із мілкими краплями»; *yağmur* – «дош»; *boran yağmuru* – «злива»; *kocaman taneli yağmur* – «дош, що падає великими краплями»; *çise* – «мілкий дош, мжичка, мряка»; *çişkin* – «мжичка, мряка, мілка роса»; *sepken* – «мілкий дош або сніг»; *serpinti* – «бризки, мілкий дош»; *sağanak* – «сильний дош, гроза, злива»; *turnageçidi* – «сильний дош навесні, весняна гроза» – усього 12 слів і виразів;

– **злива:** *boğanak* – «злива, буря, ураган»; *boran* – «грозовий дош, буря»; *buran* – «грозовий дош, буря»; *buran yağmuru* – «злива» – усього 4 слова та вирази;

– **сніг:** *erpik* – (діал.) мокрий сніг, що тане; *cemet* – «лід, сніг»; *kar* – «сніг»; *kar tanesi* – «сніжинка»; *kar yağışı* – «снігопад»; *kuşbaşı kar* – «лапаний сніг»; *çivgin* – «дош із снігом і вітром»; *sulu kar* – «мокрый сніг»; *sulu sepken* – «мокрый сніг, сніг із дощем» – усього 9 слів і виразів;

– **град, крижаний дош, крижана крупа, сніжна крупа, снігові зерна:** *dolu* – тур. град; *dolu fırtınası* – тур. гроза з градом – усього 2 слова та вирази.

1.3. Сукупність крапель води або частинок льоду, що утворюються на земній поверхні і розташованих на ній предметах, наземні гідрометеори (твердий наліт):

– **роса:** *çiğ* – тур. «роса»; *jale* – поет. «роса»; *jaledar* – «вкритий росою»; *tut* – тур. діал. «роса» – усього 4 слова та вирази;

– **іній, паморозь (кристалічна і зерниста):** *girâ*, *grağ* – (діал.) «іній, паморозь»; *karağı* – «іній, паморозь»; *karç* – «сильний іній» – усього 4 слова та вирази;

– *cemet* – «лід, сніг»; *toktan karlar* (георг.) – «вічні сніги»; *neve* (геол.) – «фірн, льодовиковий сніг» – усього 3 слова та вирази;

– **ожедь, ожеледиця:** *cambuz* – усього 1 слово.

1.4. Сукупність крапель води або частинок льоду, що утворюються на земній поверхні і підняті вітром:

– **заметіль, буревій:** *fırtına* – тур. буран, буря, шторм; *burgaç* – «водоворот, повітряний вихор»; *kasırga* – прям., перен. «вихор, буря, ураган»; *sarsar* – «ураган»; *tayfun* – «тайфун, смерч, циклон»; *tufan* – тур. прям, перен. потоп, буря, ураган; *urağan* – тур. ураган, буря; *fırtına* – «буран, метелиця, хуртовина»; *kar fırtınası* – «сніжна буря, буран, метелиця, завірюха»; *tipi* – «сніжна буря, завірюха, хурделиця, буран»; *tipili* – «завірюшний»; *dolu fırtınası* – «гроза з градом» – усього 12 слів і виразів.

2. Літометеори – сукупність твердих (не водних) частинок, які піднімаються вітром із земної поверхні і переносяться на певну відстань або літають у повітрі (пилова буря, запорошений (піщаний) буревій) *dağil* – (діал.) «буря, пил, що піднімається»; *kum fırtınası* «піщана буря» – усього 2 слова.

3. Електричні явища – світлові і звукові прояви атмосферної електрики (гроза, кульова блискавка). До складу цієї групи увійшло 2 лексико-семантичні групи, разом – 14 лексичних одиниць:

– *berk* – «блискавка»; *saika* – «блискавка»; *sena* – «спалах блискавки»; *şimşek* – «блискавка»; *dallı (dolambaçlı) şimşek* – «зигзагоподібна блискавка»; *yıldırım* – «блискавка»; *yıldırım çarpması* – «удар блискавки» – усього 7 слів і виразів;

– *gök gürlemesi* – «грим»; *gök gürültüsü* – «грим»; *gök gürültüleri* – «гуркотіння грому»; *gürleyiş* – «грим, гуркіт, гуркотіння»; *rad, rat* – «грим»; *rad ü berk* – «грим і блискавка» – усього 7 слів і виразів.

4. Оптичні явища – наслідки заломлення або дифракції сонячного або місячного світла в атмосфері. До складу цієї групи увійшло 2 лексико-семантичні групи, всього – 10 лексичних одиниць:

– **міраж:** *serap* – «міраж» (є ключовим словом репрезентантом, що об'єктивує цей концепт); *şeytanörümceği* – «марево (у спекотну погоду)»; *gün çoğu* – «марево, парування землі в спеку» – усього 3 слова та вирази;

– **веселка:** *alâmisema* (діал.) – «веселка»; *alkım* – «веселка»; *eleşimsağta* – «веселка»; *gökküşağı* – «веселка» (є ключовим словом репрезентантом, що об'єктивує цей концепт); *hacilar kuşağı* – «веселка»; *tiraje* – «веселка»; *yağmurkuşağı* – «веселка» – усього 7 слів і виразів.

5. Група «Рух повітряних мас» налічує 1 лексико-семантичну групу, усього – 35 лексичних одиниць:

– **вітер:** *batı* – «західний вітер»; *batı karayel* – «північно-західний вітер; норд вест (мор.)»; *batı lodos* – «південно-західний вітер; зюйд вест (мор.)»; *briz* – «бриз, легкий вітерець»; *esim* – «порив, подих вітру»; *esin* – «ранішній, ранковий вітер»; *esinti* – «легкий вітерець, бриз»; *esis* – (діал.) вітер; *esgün* – (діал.) сильний вітер зі снігом; *harur* (заст.) – «гарячий вітер»; *badı hazan* – «осінній вітер»; *hübuş* – «подих вітру»; *jel* – (діал.) «вітер»; *kabayel* – тур. південний вітер; *keşişleme* – «південно-східний вітер»; *külek* – (діал.) «вітер»; *lodos* – 1) «південний вітер, лодос»; 2) «шторм на морі за південного вітру»; *öküzsoğığu* – «холодні вітри у квітні»; *poıraz* – «північно-східний вітер, пой раз»; *rüzgar* – «вітер»; *apaşlama rüzgar* – «попутний вітер»; *kararsız rüzgar* – «мінливий вітер»; *mevsim rüzgarları* – «сезонні вітри»; *sağlam rüzgar* – «стійкий вітер»; *karlı rüzgar* – «вітер зі снігом»; *saba* – «ранковий вітерець, зефір»; *saşayan* – (діал.) холодний вітер; *üfürük* – «подих (вітру)»; *üfürüm* – «подих (вітру)»; *yel* – «вітер»; *aşça yel* – «південно-східний вітер»; *karayel* – «північний вітер»; *yelli* – «вітряний»; *yıldızeli* – «північний вітер, борея»; *girdibat* – «сильний вітер, вихор, ураган, смерч» – усього 35 слів і виразів.

6. До групи «Стан атмосфери» увійшли 6 лексико-семантичних груп, усього 41 – лексична одиниця:

– **ясна погода:** «ясна зимова погода»; *açık hava* «ясна погода»; *hava berraktır* – «повітря чисте»; *gelinehavası* – «тиха (ясна) погода, штиль на морі»; *hava günlük güneşlik* – «ясна, сонячна погода» – усього 4 слова та вирази;

– **негода:** *alagün* (діал.) – «хмарний день, пахмурна погода»; *hava bulutlandı* – «погода стала пахмурною»; *az bulutlu (hava)* – «малохмарна погода»; *çok bulutlu (hava)* – «з великою хмарністю»; *bulanık hava* – «пахмурна погода»; *siümbülü, siümbülü* – «хмарний, пахмурний»; *hava kapanmak* – «затягуватись хмарами, темніти (про небо)»; *puslu* – «туманный, пахмурний» (про погоду) – усього 8 слів і виразів;

– **волога погода:** *gönen* – «сирість, волога, вологість»; *ıslak* – «мокрый, сирий, вологий»; *ratıp* – «вологий, сирий»; *rutubet* – «сирість, вологість»; *ızafi rutubeti* – «відносна волога»;

mutlak rutubeti – «абсолютна волога»; *ruhbetli hava* – «волога погода» – усього 7 слів і виразів.

– **мороз:** *ayaz* – «сильний холод, мороз»; *berdel' acuz* – «морози в кінці березня, останні холоди»; *don* – «мороз, холод, холоднеча»; *don havası, don hava* – «морозна погода»; *gücü* – «холоднеча; найхолодніша пора зими, розпал зими»; *imam karki* – (розм.) «перший із сорока суворих днів зими»; *karakış* – «сувора зима, розпал зими, морозів»; *kış kıyamet* – «люта, сувора зима»; *kocakarı soğuşu* – «морози в кінці березня, останні холоди, березневі бурі»; *soğukluk* – «холод, холоднеча»; *zemheri* – «сильний мороз, холоднеча; люта зима» – усього 12 слів і виразів;

– **спека:** *germa* – «спекотна погода; спека»; *sıcak* – «спека»; *sarı sıcak* – «спека»; *sıcaklar fena bastırđı* – «стало дуже спекотно; настала сильна спека»; *sıcak tahammül edilemeyecek bir raddededir* – «спека стоїть нестерпна»; *sıcaklık* – «спека, жар» – усього 6 слів і виразів;

– **засуха:** *kurak* – тур. засуха, відсутність дощу; *kuraklık* – тур. засуха, відсутність дощу; *susuzluk* – тур. відсутність опадів, сухість, засуха; *yağışsız* – тур. без дощів, засушливий – усього 4 слова та вирази.

НАЯ розподіляються на групи нерівномірно. Найчисленнішою є група «Гідрометеори», яка репрезентована 59 словами та виразами і розподілена на найбільшу кількість підгруп (4) і лексико-семантичних груп (11). Найчисленнішою лексико-семантичною групою виявилася група, що налічує 35 слів і виразів, які позначають найменування **вітру**.

Найменшою за кількістю НАЯ є група «Літометеори», що нараховує всього дві лексичні одиниці.

Така кількість лексем на позначення НАЯ зумовлюється перш за все поширеністю самих явищ у природі, а також їхньою важливістю в повсякденному житті людини.

Підсумовуючи, зазначимо, що в основі формування кожної з груп лежить логічна подібність. Номінація груп відбувається методом суцільної вибірки словникових дефініцій, а також є результатом узагальнення та опису. Для дослідження системних відношень у системі НАЯ ми використали традиційний метод опису лексико-тематичних груп. Кожна група термінів пов'язана спільними значеннєвими прикметами, за якими ці слова співвідносяться як складники тематичної цілісності.

Для визначення назв тематичних груп нами було виділено ті особливості атмосферних явищ, на базі яких, на нашу думку, НАЯ об'єднуються у групу. Як відомо, будь-яка класифікація живих фактів є штучною і не завжди вкладається в чіткі межі запропонованих груп. Тому деякі НАЯ увійшли до складу кількох груп: наприклад, слово *fırtına* – «буря»: входить до складу двох тематичних груп: «Гідрометеори» (*fırtına* – «буря», *dolu fırtınası* – «буря з градом», *kar fırtınası* – «снігова буря, завирюха») та «Літометеори» (*kum fırtınası* – «піщана буря»).

Особливості у членуванні дійсності носіями турецької мови відображені у більшій або меншій лексикалізації того чи іншого явища. Це можна прослідкувати в кількості лексем на позначення вітру, кількість яких, порівняно, наприклад з українською мовою є значно більшою. Ця особливість, на нашу думку, зумовлена перш за все різними кліматичними умовами, а звідси – більшою значущістю зазначеного атмосферного явища для носіїв турецької мови.

Висновки. Отже, система турецьких НАЯ досить чітка, логічна на поняттєвому рівні. Проте мовне оформлення цієї

системи багатомодельне, представлене різними структурними типами слів і словосполучень. Про них ітиметься в подальших дослідженнях. Групування НАЯ за тематичними групами вказує на досить чітку й логічну організацію цієї лексики на поняттєвому рівні.

Окреслення тематичних груп лексики – початковий етап у вивченні семантичних відношень у системі НАЯ. Перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні різних типів парадигматичних відношень (синонімії, антонімії, омонімії тощо), що сприятиме впорядкуванню й стандартизації НАЯ, а також у залученні більш широкого мовного матеріалу з метою виявлення лексичних (лексико-семантичних) універсалій. Класифікація лексики на основі семантичних критеріїв вважається корисною як для практики викладання мови, так і для лексикологічних досліджень.

Література:

1. Тімкова Т.М. Семантична класифікація лексики на позначення атмосферних явищ у тюркських мовах. *Сходознавство*. Київ, 2011. № 53–54. С. 178–195.
2. Данилова З.В. Поняття системності лексики, лексичних угруповань у мові та мовленні. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 1. С. 22–28.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва : «Советская энциклопедия», 1966. 608 с.
4. Левицкий В.В. Семасиология. Винница : НОВА КНИГА, 2006. 512 с.
5. Никитин М.В. Лексическое значение слова: (Структура и комбинаторика). Москва : Высшая школа, 1983. 127 с.
6. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения. Москва : Высшая школа, 1989. 168 с.
7. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика её исследования (на материале имени существительного) : монография. Ленинград, 1966. 433 с.
8. Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü / [sözlükçü Lilia Ermakova, Sevinç Üçgül]. İstanbul : Sahaf Kitabevi, 1998. 165 s.
9. Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü / [sözlükçü Ö.A. Süer]. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999. 324 s.

Timkova T. Thematic classification of the Turkish names of the atmospheric phenomena

Summary. Relation a word to the reality, thinking and language, determines the vocabulary classification in different variants. Classification of vocabulary on the basis of semantic norms is considered to be useful for both language teaching practice and lexicological researches. The names of the atmospheric phenomena belong to the basic vocabulary fund of each language community. The special place of naming atmospheric phenomena in the perception of the world by human has caused considerable interest to them as an object of research, because atmospheric phenomena are closely related to the material and spiritual culture of people and become an integral part of their life. The research deals with the systematic approach to the study of semantic relations in the system of names of atmospheric phenomena of the Turkish language. In the research the distribution of Turkish names of atmospheric phenomena by thematic groups and subgroups using the traditional method of describing lexical-thematic groups has been made. The formation of each group is based on a logical similarity. Nomination of groups is made by a method of continuous sampling of vocabulary definitions and is also the result of generalization and description of vocabulary units, arranged according to their hierarchical dependence, thus by displaying the sequential introduction of lower-level

words into higher ones, which implies the selection of several degrees and their hierarchy. To study of systemic relationships in the system of names of atmospheric phenomena, we used the traditional method of describing lexical-thematic groups. Each group of terms is associated with common semantic attributes, in which these words are correlated as constituents of thematic integrity. To determine the names of thematic

groups, we have distinguished those features of atmospheric phenomena on the basis of which, in our opinion, the names of atmospheric phenomena are grouped. The study also revealed the degree of lexicalization of atmospheric phenomena and their peculiarities on the basis of which they are grouped.

Key words: vocabulary, lexical unit, thematic group, classification, atmospheric phenomenon.